

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Františkanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism na sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po seniki in dogovoru, davak posebej. Pošt. čk. rač. 11.153. Telefon 3119

Učiteljsko izvenšolsko delo pri nas in drugod

V predzadnji številki »Učiteljskega tovariša« je bila v članku »Težnje učiteljskega sveta« objavljena tudi resolucija kongresa Mednarodne zveze učiteljskih organizacij. Iz te resolucije smo lahko spoznali, da tarejo učiteljskega sveta iste skrbi in iste težave v pogledu izvenšolskega udejstvovanja. Spoznali pa smo tudi, da se je učiteljsko povsod z navdušenjem odzvalo vsem nanj naslovljenim prošnjam, da prilagodi svoje delovanje stalno naraščajočim socialnim potrebam. Tudi pri nas smo pred kratkim dobili navodila za tako usmerjeno delo in smo k tem navodilom zavzeli v uvodniku »Učiteljskega tovariša« štev. 21. svoje stališče. Vsemu pa učiteljsko predpostavlja čast svoje funkcije in odklanja vsako tendenco, ki stremi za tem, da bi postalo obligatno udejstvovanje, ki ga je prostovoljno sprejelo.

V tem sklepu, sprejetem po učiteljskih zastopnikih 31 držav, leži bistvo resolucije, h kateri je potrebno dostaviti nekaj pripomb. Učiteljsko izvenšolsko delo je prav tako staro kot učiteljski stan. Se danes slišimo ali čitamo o učiteljih, ki so pred več desetletji zasadiли vzorne sadovnjake, uredili lepe vinograde, pogozdili cele komplekse, bili izborni pevovodje, organisti itd. Prav v prve začetke udejstvovanja segajo taka poročila, iz katerih je razvidno, da je vsaka doba postavljala učiteljsko pred drugačne, vedno nove naloge, ki jih narekujejo potrebe naroda. Toda komaj se je tako delo pričelo, komaj so postajali tu in tam vidni uspehi, se je pričel tudi že pritisk odločujočih činiteljev na to panogo učiteljskega dela.

Poglejmo nekoliko v preteklost. V koncordatski dobi je moral biti vsak učitelj organist in tudi cerkovnik. V dobi narodnega prebujanja je moral postati vodja čitalnic, pevovodja, režiser in skratka delati je moral vse, kar so smatralo lokalne šolske oblasti za »edino potrebno«. Med vojno so bili tudi pri nas mišljenja, da bi bil učitelj najbolj prikladen za stalnega propagatorja za vojno posojilo. Kljub vsem pritiskom, pa se je opazalo, čeprav poredko, da je učiteljsvo šlo svojo pot, ker je večkrat spoznalo, da so zahteve odločujočih činiteljev v velikem nasprotstvu s potrebami ljudstva.

V povojni dobi se začela nekak sistematičen pritisk in vsiljevanje najrazličnejših panog učiteljskega izvenšolskega dela. Pri nas prihaja ob vsaki spremembi režima do veljave drugačno delo, ki se navadno tudi ocenjuje. V nekaterih državah, predvsem v demokratično urejenih sicer priporočajo razne panoge dela in dajejo zanj tudi smernice, toda brez vsake obveznosti, v drugih ga ocenjujejo, v tretjih in to v fašističnih ga unificirajo in predpišejo s posebnimi zakoni. Tako je n. pr. v Italiji strogo določeno, koliko tedenških ur mora učitelj posvetiti mladinski organizaciji »Balila« in »Dopo lavoro«. V Nemčiji je učitelj z zakonom določen predavatelj v ljudskih univerzah in mora svoj izvenšolski čas posvečati narodno socialistični »Hitlerjugend«. Proti tako določenemu izvenšolskemu delu se pač mora poroditi odpor.

Učiteljsvo iz 31 držav, zastopano po svojih delegatih na kongresu Mednarodne zveze učiteljskih organizacij, se je torej izreklo proti prisilnemu — obveznemu izvenšolskemu udejstvovanju in ga odklanja, ker hoče izbirati tistišče svojega dela povsem samo in popolnoma svobodno. Toda tudi tako delo, ki ga je učiteljsvo samo in prostovoljno sprejelo, ne sme postati obligatno.

Prihajamo do perečega vprašanja, če učiteljsvo odklanja vsako obveznost, ali ne odklanja s tem tudi delo? Ne, tako se resolucija ne sme razumeti, ker ni tako mišljena. Učiteljsvo občuti potrebo, dvigati ljudsko izobrazbo in zato se udejstvuje izven šole. Tu di samo zahteva, za vsako državo posebej uvedbo vzgojnega načrta, ki omogoča mladini in odraslim nadaljnjo izobrazbo. S to zahtevo je pokazalo učiteljsvo vseh na kongresu zastopanih držav, da razume kulturne pa tudi socialne potrebe naroda in da je pripravljeno sodelovati pri vseh prizadevanjih, ki so ljudstvu v korist, predvsem pa pri takih, ki štrme po zboljšanju položaja, higiene in zdravja otroka.

Kljub dobri volji in pripravljenosti, sodelovati vedno in povsod, kjer se kažejo eminentne potrebe naroda, si hoče učiteljsvo očuvati osebno svobodo in čast svoje funkcije. In edino iz teh vzrokov odklanja prisilno delo. Hoče se pa truditi, da dvigne vse tehnične in moralne kvalitete vsakega posameznika in s tem pripraviti red, ki bo zgrajen na respektiranju individualne svobode, čuta pravičnosti in volje po miru vseh narodov.

Poglejmo še v delokrog slovenskega učiteljskega sveta. Menda ne valijo nikjer toliko dela na učiteljska ramena, kot ravno pri nas. Vsakdo ga je hotel in hoče po svoje diktirati, vsakdo po svoje predpisovati. Povsem razumljivo je, da ima vsakdo svoje lastne poglede na izvenšolsko učiteljsko delo in zaradi tega

Naše pravo poslanstvo

Polegla se je v časopisih in listih naših nasprotnikov tradicionalna gonja proti učiteljsvu v Sloveniji in celo v zadnjem zasedanju banskega sveta ni bilo čuti proti nam kakega nosebnega izpada, kakor prejšnja leta. Ko ugotovljamo to stanje, je potrebno, da se ozremo malce nazaj pa da razberemo vzroke slabega razmerja med nami in delom naše »javnosti«, razmerje med nami in našim ljudstvom ter skušamo končno dokazati, da je bila gojitev vsakega sovražnega razpoloženja naroda proti nam le delo ljubosumnosti tistih, ki se boje za oblast nad našim dobrim, toda ubogim ljudstvom. Znano je, da je ljubosumnost v življenju važno gonilo gibanj in dejanj, in v zadnjih letih našega kulturnega življenja so to mneneje razne akcije odlično potrdile.

Marsikomu so namreč naši hrbiti ovira, da ne more splezati po njih višje. Zakaj zadnja leta je učiteljsvo stopilo izza šolskih zidov med narod, da mu pokaže pravo pot. Ljudstvo se je jelo zbirati okrog svojega učitelja, v katerem je spoznalo svojega človeka, ki mu bo vodnik na gospodarskem, kulturnem in socialnem poprišču. Ze mnogo let pred vojno je stalo slov. učiteljsvo na terenu za obči narodov blagor, po vojni pa je celo zasukalo rokave. Kolikor so ga pri tem delu motili razni politikanti, politični nemarniči, s priganjaško politiko, toliko bolj je v svoji notranjosti te politične endonevnice zasovražil — ne s sovraštvom maščevanja, temveč s podvojenim delom na kulturnem, socialnem in gospodarskem polju, da narod čim treznejše spregleda ter sam presodi svoj položaj ter oceni svoje voditelje.

V svoji tolerantnosti nismo nikdar izživeli. Dostikrat izzvani in opljuvani od gostilniških kvantačev do najodgovornejših predstavnikov ljudstva niti nismo prišli do besede, da se branimo, čeprav je marsikateri predstavnik zavzel svoj položaj po prizadevanjih učiteljskega. V razočaranjih, ki so bila na dnevnem redu, smo kovali svojo usodo mimo vse javnosti mirno, trezno, samozavestno, na napade skoraj pomilovalno, in danes moremo priznati samemu sebi, da je naša vztrajnost na vsej črti zmogala. Naši zasramovalci in preganjanci, zavedajoč se, da so — posebno v zadnjem času — mlatili prazno slamo, so se umaknili osramočenji za svoje zidove. Zasramovanja našega stanu niso obrodila sadu, ker naš kmet, prosvetljen po svojem učitelju, bajkam o učiteljevi škodljivosti itd. več ne veruje. Spoznanje je za učitelja in kmeta dragocena pridobitev, pridobitev za bodočnost.

Zakaj vse to omenjamo? Zato, ker smo končno samo v teh časih prišli zopet do zaključkov, da je edino naše delo pravilno. Dobili smo priznanje od samega g. ministra prosvete, ki je — pravilno prikazujoč učiteljevo misijo v naši vasi — v narodni skupščini poudaril, da naše delo ne preneha ob uri, ko zapusti učence šolsko dvorišče, temveč da naj se raztegne v vse vaško življenje ter postane gibalno vaške kulture v smeri povzdiga in naprednosti gospodarstva in socialnega življenja. Da je bilo naše stremljenje pravilno, potrjuje tudi narod sam, ki se oklepa po svoji mladini učitelja kot svojega prosvetitelja in vzgojitelja.

Da naše delo ni končano, temveč da prav za prav po svoji organizaciji šele pričanja, vidimo v prizadevanjih, ki jih je zadnje čase pričelo predvsem mlajše učiteljsvo. V našem »Učit. tov.«, »Prosveti«, »Popotniku«, pa tudi glasilih kmetskih pokretov in kmetskih organizacij smo opazili zadnja leta živahno propagandno, publicistično i. sl. delovanje, ki je pomagalo kmetski mladini do večjega razmaha ter pripravljalo tudi našo šolo samo kot najvažnejšo narodovo institucijo k potrebni reformi in odnosno novemu duhu. Ravno iz učiteljskih rok imamo najznačilnejšo socialno in pedagoško literaturo o slovenskem delovnem ljudstvu in naša kulturna zgodovina bo morala ta zadnja leta označiti

tudi svoje poglede na narodne potrebe. Nihče pa ne more presojati potreb raznih krajev od daleč, nihče ne more predpisovati ukrepov, ki naj odpravijo težkim razmeram. Mnogo se je že pri nas pisalo o učiteljskem delu med narodom, toda dosegel se je morda edini uspeh, da je prišlo vse učiteljsvo do prepričanja, da je mogoče doseči uspehe le z prostovoljnimi delom in zato je vsak pritišk kvaren. Toda če odklanjamo pritisk, ne moremo in tudi ne smemo odklanjati nekega sistema dela, ki pa mora nastati iz prakse in temeljite proučitve vseh ljudskih potreb. Naša organizacija je vedno usmerjala učiteljsvo izvenšolsko delo, dajala navodila, ki jih je pošiljalo in sestavljalo učiteljsvo na terenu. Tudi v bodoče hoče ostati na istem stališču, prepričano učiteljsvo popolno svobodo opredeljuje. Pri tem se pa organizacija zaveda dolžnosti, vzgajati svoje članstvo, da se vrši to prostovoljno izvenšolsko delo po sistemu, izvirajočem iz študijskih rezultatov krajevskih potreb.

kot novo dobo slov. duhovnega življenja. Učitelji — pokretaši mlad. kmetskega gibanja in delovne šole so se končno združili pod imenom »učiteljski pokret« (boljši naziv bi bil »gospodarski pokret«), ki ima namen, sistematično obdelati našo zemljo. Delo, ki so ga vršili s svojimi spisi in propagando pred leti Doberšek, Jurančič, Podjavoršek, dr. Žgeč, Vrane, Verk i. dr., raziskujoč kulturne, socialne in gospodarske prilike našega naroda, se vrši danes podrobno v vseh smereh naše domovine, trudeč se, služiti ne samo v šoli, temveč v izvenšolskem udejstvovanju, vsemu narodu. Izvenšolsko delo ne pojmujemo več kot »tajnikovanje« i. sl. »funkcioniranje« pri raznih potrebnih in nepotrebnih društvih, kakor so ga pred leti tolmačili različni vaški mogotci in narodne veličine, ki so zahtevali celo učiteljeve preemistitve, ako ta ni hotel »delati« v društvu, kakor so mu ukazali. Ne, naš pokret smatra te vrste »udejstvovanje« kot šport, ki je tvoja privatna zadeva. Izvenšolsko delo, kakor ga zahteva današnja težka doba, ni prirejanje veselice, temveč globok študij tistega našega ljudstva, ki živi pozabljeno tam zunaj in dobi svoj pomen le takrat, kadar so kakšne volitve.

Ne da bi mislili kogarkoli ogrozati, hočemo koristiti ljudstvu, da bo zadovoljilo tudi — ono nekoč tisti položaj v družbi, ki mu gre in pripada. Naše delo je notranje, mirno, tiho, trezno. Hočemo predvsem vzgojiti našo mladino daleč od tiste slovenske preteklosti, ki jo v svojih dušah tako mrzimo, daleč od našega neverjetno smešnega dlakocepstva, ki ga je rodila znamenita »ločitev duhov« preobra-

Enakopravnost

Številke let teko v 20. stoletje. Človeštvo se izpopolnjuje, vsak želi najti lažji način življenja, biti upoštevan. V tem toku in trenju drvimo dalje.

In kaj beleži žena za svoj dobrobit? Zapostavljanje in podrejenost!

Da, žalostno je dejstvo, da svet ne more in noče razumeti, da je žena istovredna tovarišica možu, da ima njen življenjski utrip iste pravice do vseh dobrin; noče razumeti njene življenjske biti, četudi ji v istem trenutku nalaga istovredne dolžnosti, kakor možu.

Ne pojmujemo enakopravnosti v ozkem smislu.

Priznavamo, da se moč čisto težko bori za obstoj svoje družine; da mu je večkrat dan bistrejši pogled v svet. Toda kdo nam more reči, da vrši žena manjvredno delo, če je njena naloga različna od naloge moža?

Poglejmo sence zapostavljanja v učiteljskem poklicu.

Vranc-Dolganov učni načrt, Mladinska matica in Slovenska šolska matica

V »Popotniku« str. 4. do 6., leta 1937/38. piše tov. A. Zerjav o publikacijah Mladinske matice ter ugotavlja, da je do danes izdala Mladinska matica pretežno leposlovne knjige, da je tudi revija »Naš rod« posvečena pretežno leposlovju. Dobesedno piše: »Na prste lahko preštejemo tiste knjige Mladinske matice, ki ustrezajo potrebam in zahtevam šolskega in razrednega čtiva« in misli pri tem na knjige, ki »poglobljajo probleme realno-kulturnega znanstva«.

Pred meseci je izšel učni načrt od Dolgana in Vrance. Kaže nam pot, podaja smernice učenja ter podaja skrbno izbrane, iz prakse vzete naslove tiste učne stvarine, ki sta jo avtorja v svojih razredih že sama predelala. Mene je zanimal načrt za sedmo in osmo šolsko leto, ker tu poučujem, zato sem ga preštudiral. Da bi mi, ki poučujemo deco na kmetih, imeli še poleg tega učnega načrta — naslovov učne stvarine — tudi učno snov, pa bi bil načrt res prepoveden in reformator marsikaterega učitelja, ki poučuje na kmetih, daleč od centra, kakor sta Maribor in Ljubljana. Dovolite, da to nekako takole ponazorim: učni načrt je podoben pomladnemu ceniku Sever in Co. Veliko naslovov, izbrano najboljše... Kmet cenik čita, si primerno seme izbere, gre in kupi ter poseje. Mi učitelji smo na slabšem, beremo učni načrt, ne moremo iti »semena« kupovati, ker primernih učnih knjig ni, zato tudi dovoljno sejati v otroško dušo še ne moremo. Tovariši v mestih tega ne pogrešajo tako zelo, kajti kdor se zanima za problem, gre v študijsko knjižnico, si poišče, najde, preštudira ter se za pouk dovoljno pripravi. Na kmetih je drugače. Ni študijske knjižnice, niti pedagoške centrale... ampak je samo učiteljska knjižnica, ki je bila letos res srečna, da je dobila par novih pedagoških del po zaslugi banovinskega proračuna. Prejšnja leta so bila zelo suha.

Iz teh razlogov bi prosil avtorja, da dodata svojemu učnemu načrtu tudi še učno

VSEBINA:

Učiteljsko izvenšolsko delo pri nas in drugod.

Naše pravo poslanstvo.

Enakopravnost.

Vranc-Dolganov učni načrt, Mladinska matica in Slovenska šolska matica.

Pismo mlademu tovarišu.

En korak naprej.

Solski referenti in šolski tajniki.

UČITELJSKI POKRET: Naša vas in učiteljevo delo na vaši. — »Prosveta«, Halaže in mi.

LISTEK: Bolovanje.

Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Kaj vse pišejo. — Mladinska matica. — Stanovska organizacija. — Novosti na knjižnem trgu.

živši Slovence v kozle in ovce, v liberalce in klerikalce. Takšno Slovenijo, Slovenijo preprirov in otročje-neumnih »ocvirkov«, ki nimajo meje in takta niti v beograjskem parlamentu, kjer iz leta v leto premo drug drugemu osebne grehe, zadeve in zadevice,

takšno Slovenijo hočemo izbrisati z obličja zemlje! Vzgojiti je treba novi rod, ki bo gradil in ceneč Svobodo, ustvarjal v slogi lepše strani naše kulture, našega življenja in naše zgodovine! A. P.

Poročena učiteljica, žena in mati, nima pravice do polne draginjske doklade in kuriva.

Neporočena pa je prikrajšana za pravico, ki jo ima v naši državi slednja državljanka, t. j. da si lahko izbere moža po svojem sreju. Le zanjo je uveden delni celibat.

Kako občutimo to zapostavljanje, je težko povedati. Z vsa težo visi nad nami. Dvakrat nas boli, da za nas ni pravice, ne razumevanja.

Poročena učiteljica, ki vrši poleg svojega poklica še gospodinske dolžnosti in vzgaja svoje otroke za narod, mirno gleda, kako ji mesec za mesecem odtrgujejo težko prisluženo plačilo.

Neporočena pa hira s svojo osamelostjo bolečino in pada v težka duševna razpoloženja.

Da, težka leta nam pišejo številke, ki teko v 20. stoletje.

Učiteljica

snov za vsako šolsko leto posebej in bi bilo umestno, da pričneta izdajati učno snov od osmega šolskega leta navzdol, ker prikladne, zbrane ter preizkušene učne snovi primanjkuje najbolj za najvišja šolska leta.

Sama avtorja priznavata, da bi morali izdati kot učno knjigo za osmo šolsko leto, zgodovinsko računico zato, da bi imeli učenci stvarnejše pojmovanje o socialnih in gospodarskih priklakah v preteklih dobah svojega naroda, dalje »potrebna bi bila poljudna knjižica o našem gospodarstvu«, dalje »moral bi imeti računico, ki bi se imenovala Jugoslavija v številkah« (str. 158., 165., 177.), potrebovali bi tudi knjižico o pravni zgradbi naše države...

Zelo, zelo bi mi in otroci to potrebovali, da bi jih učili in da bi se učili.

Vse to bi nam lahko dali Slovenska šolska matica in Mladinska matica. Slovenska šolska matica bolj za učiteljsvo, Mladinska matica bolj za deco. Slovenska šolska matica bo letos izdala menda metodike, torej kako poučuj, drugo leto naj bi izdala knjige, kaj naj učimo. Letos izidejo pri Mladinski matici: Hribčev Gregec, Grajski vrabec in Zgodbe o bombažu. Prvi dve sta leposlovni, zadnja realistična. »Kresnic« ni, škoda jih je, da so tako kmalu izgubile svoje lučice ter utonile v pozabo.

Da bi kaj kmalu zamašili zevajočo praznoto glede učne stvarine za višjo ljudsko šolo, bi priporočal, da uredništvo Mladinske matice za drugo in naslednja šolska leta razpisuje natečaj za 4 knjige in sicer:

1. Povest za višjo ljudsko šolo.
2. Povest (slikanico...) za osnovno šolo.
3. Za knjigo, ki bo posvečena vsakokrat v glavnem le eni veji državnega gospodarstva ali kulturnim posebnostim naše države, n. pr. železnice kraljevine z vsem prometom, uvozom in izvozom, ceste kraljevine... tujski promet kraljevine s slikami... ali naše narodne noše... naš narodni ornament itd. V